

Odklonskost migrantov v Sloveniji

Bojan Trnovšek *

Slovenija je za vzhodnoevropske in afroazijske migrante predvsem tranzitna država, za migrante s kriznih območij nekdanje Jugoslavije pa predvsem ciljna, imigrantska država. Poleg tega je Slovenija del nekdanje Jugoslavije, kar pomeni, da tukaj prebivajo številni imigranti iz drugih delov nekdanje Jugoslavije, ki imajo drugačne kulturne značilnosti kot avtohtono prebivalstvo. Zato se proti migrantom krepijo etnična distanca, ksenofobija, etnocentrični nacionalizem in šovinizem. V letih 1991-1995 je naraščalo število kaznivih dejanj, ki so jih bili osumljeni migranti (tujci in dvojni državljani), med njimi pa je naraščal delež osumljenih kaznivih dejanj, storjenih v skupini. Tujci so bili pogostejše kot dvojni državljani in državljani Slovenije osumljeni kaznivih dejanj zoper pravni promet in kaznivih dejanj zoper javni red in mir, dvojni državljani so bili pogostejše osumljeni premoženjskih in spolnih deliktov, medtem ko so bili državljani Slovenije pogostejše osumljeni krvnih deliktov in kaznivih dejanj zoper gospodarstvo. Med osumljenimi tujci in državljani Slovenije je bilo največ starejših od 28 let, med osumljenimi dvojnimi državljani pa mladoletnih osumljencev, katerih število v tem obdobju narašča, kar pomeni, da bo največja nevarnost za razvoj kriminalitete v prihodnosti druga generacija migrantov.

Ključne besede: migracija, migranti, odklonskost, kriminaliteta, statistika storilcev kaznivih dejanj, tujci, priseljenci, državljani Slovenije, primerjava, Slovenija

UDK: 314.74-051+343.3/7

1. Uvod

Migracije prinašajo poleg prednosti tudi številne negativne pojave, med katerimi je na prvem mestu njihova odklonskost. Migranti, ki pripadajo različnim etničnim/kulturnim skupinam, stopajo v interakcije z drugimi različnimi skupinami, pri čemer prihaja do mnogih težav in konfliktov, še posebno zaradi tega, ker nadaljnje naseljevanje migrantov sovpada z gospodarsko krizo in naraščanjem števila nezaposlenih. Večinske skupine v družbi pripisujejo migrantom določene (resnične ali izmišljene) značilnosti, na kar se migranti in njihovi potomci odzivajo z lastno kulturo in institucijami, pri čemer začnejo sebe doživljati kot distinktivne skupine znotraj imigrantske družbe.¹ Med avtohtonim prebivalstvom naraščajo dejanski in namišljeni občutki ogroženosti, ki odsevajo v stališčih o omejevanju ali preprečevanju prihodnjih imigracij² in v nerazpoloženju in sovraštvu

do trajnejših imigrantov, kar se kaže v povečanju etnične in rasne distance³. Poleg tega proces migracij izzove mnoge spremembe, tako v življenju posameznika kot v življenju skupine, tako da lahko govorimo o posebni 'kulturi migracije', ki združuje raznovrstne in nasprotujoče izkušnje: siromaštvo in izkoriščanje v državah porekla; osamitev in kulturno odtujenost v procesu migracije; izkoriščanje in diskriminacijo (v zadnjem času tudi razizem).

Posebno skrb je treba posvetiti tudi tujemu ekstremizmu, saj mnogi tujci prihajajo s področij, na katerih vladajo napetosti ali se vodijo državljanske vojne, s seboj pa prinašajo politični, nacionalni in religiozni naboj. Odvisno od dežel, od kod prihajajo, so udeleženi pri dejanjih, povezanih z mamili, zaradi česar so posamezne etnije videne kot petokolonaši, ki zagotavljajo logistično podporo kriminalnim aktivnostim, usmerjenih iz njihove domovine.⁴ Ob tem pa ne smemo spregledati, da pogosto prav migranti postanejo žrtve in cilj kriminalnih akcij tujih skupin. Sem sodijo plačila 'zaščite', organizirano ilegalno tihotapljenje ljudi prek

* Bojan Trnovšek, magister sociologije, višji svetovalec, Uprava za upravne notranje zadeve Ministrstva za notranje zadeve, Sektor za javni red, Beethovnova 3.

¹ Castles, str. 96-97.

² Tako se okrog 30% anketirancev zavzema za popolno ustavitev imigracij. Ti odgovori so se v obdobju od leta 1986 do 1994 izrazito povečali in le maloštevilni dopuščajo imigracije družinskih članov, strokovnjakov ter podjetnikov. V zvezi s prihodnjim priseljevanjem v Slovenijo bi 28,6% respondentov popolnoma ustavilo vsako priseljevanje v Slovenijo, 44,4% bi ga omejilo, 9,1% bi dovolilo le priseljevanje članov družine, 8,3% bi dovolilo priseljevanje strokovnjakov, 9,6% pa je bilo neodločenih.

Glej npr. Mlinar, str. 817; Toš, str. 130-140.

³ Z visokimi deleži, ki se gibljejo okrog 50%, izražajo anketiranci etnično distanco do imigrantov iz nekdanje Jugoslavije, do Muslimanov 49% in Židov 47%. Najvišji pa so izraženi deleži etnične distance do Romov (60%). Izrazitejše povečanje socialne in etnične distance se kaže tudi v naraščanju rasne distance, saj jo izraža 44% anketirancev.

Glej npr. Klinar, O nacionalni identiteti ..., str. 421-437.

⁴ Maier Katkin in drugi, str. 6-7.

državne meje, posredovanje pri njihovem zaposlovanju na črno (brez delovnega dovoljenja) itd.

Ob kriminaliteti, še posebno kriminaliteti migrantov, je temeljno vprašanje, zakaj sploh prihaja do tega pojava. Kriminaliteto migrantov lahko pojasnimo s številnimi teorijami (ekološka teorija, teorija diferencialne asociacije in identifikacije, teorija kulturnega konflikta, teorija anomalije, teorija subkulture, teorija etiketiranja ali interakcionistična teorija itd.), vendar se je pri pojasnjevanju kriminalne vključenosti migrantov bistvo premaknilo na generalne teorije o kriminalu, ki poudarjajo pomembnost družbene strukture in problem socialne integracije ter dajejo etničnim spremenljivkam marginalno ali posredno vlogo (služijo kot ojačevalec družbene napetosti ali dezintegracije). Tako prihajajo v ospredje tiste teorije, ki se osredotočajo na vrednote in stališča o imigrantih ter njihov položaj v socialni strukturi imigrantske družbe.⁵ Njihovo kriminaliteto pojasnjujejo v povezavi z njihovo družbeno deprivacijo, ki je posledica brezposelnosti, nizke stopnje izobrazbe, nizkih dohodkov in nizkega socialnoekonomskega položaja nasploh, ki tako imigrante uvršča v posebno družbeno skupino, kar še posebno velja za drugo generacijo migrantov. Pomembno vlogo pri pojasnjevanju odklonskosti migrantov imajo teorije, ki odklonskost migrantov povezujejo z njihovimi manjšimi možnostmi vključevanja v družbo oziroma z njihovo stopnjo vključenosti v imigrantsko družbo.⁶ Mnogi⁷ tako menijo, da so stopnje kriminala deloma funkcije družbene integracije in da je kriminal imigrantov lahko razumljen kot zmanjšana sposobnost imigrantov, da zadovoljijo svoje potrebe in aspiracije, združena z njihovim neuspehom utrjevanja ali zadrževanja pozitivne identifikacije z dominantno kulturo. Pri tem velja izpostaviti teorijo socialne kontrole, ki vzrok nastanka odklonskosti povezuje z oslabitvijo oziroma pretrganjem posameznikovihi vezi z družbo.

Zaključimo lahko, da je povezanost med migracijami in kriminalom odvisna od številnih dejavnikov, vključno s stopnjo njihove kriminalne vključenosti pred migracijo, stopnjo kriminalne obremenjenosti kraja, kamor se priselijo, in od problemov, na katere naletijo v času prilagajanja novim življenjskim razmeram v tujem kulturnem okolju. V času, ko se srečujejo s popolno anonimnostjo in heterogenostjo mestnega življenja, ostanejo skoraj brez kakršnegakoli zunanjskega nadzorstva vedenja, njihova ne vključenost v imigrantsko družbo pa jih lahko vodi k različnim oblikam deviantnega obnašanja. Njihova

pričakovanja v novem okolju se redkokdaj izpolnijo, zato je pri njih mogoče zaznati pomanjkanje, nemoč, izključenost, občutke manjvrednosti, praznine in revščine, zaradi česar se zatekajo tudi h kriminalu, ki je lahko posledica frustracij. Tako migracije, ne glede na njene vzroke, pogostokrat silijo migrante v kriminalna dejanja. Prav tako se zdi, da etnične in/ali manjšinske spremenljivke nimajo enotnega in konsistentnega učinka na stopnjo kriminala.⁸ Razlike v stopnji kriminalitete med rasnimi in etničnimi skupinami so dejavnik skupinskih razlik v starosti, dohodku, poklicu, izobrazbi, družinskem okolju, kraju bivanja in drugih družbenih karakteristikah kot tudi dejavnik razlik v priložnosti za zagrešitev kriminala.⁹

2. Opredelitev problema

Problem odklonskosti migrantov sem prikazal in analiziral s podatki o številu kaznivih dejanjih in prekrških ter osumljencih oziroma kršiteljih v letih 1991-1995. Izhajal sem iz predpostavke, da glede na rezultate raziskovanj kriminalitete migrantov v nekaterih državah Zahodne Evrope, tudi v Sloveniji, kljub strahu pred migranti, sovražnosti, izogibanju, etničnemu in razrednemu razločevanju, kriminaliteta prve generacije migrantov ni višja od kriminalitete domačega prebivalstva. To pa ne velja za drugo generacijo migrantov, ki je zaradi subjektivnih in objektivnih vzrokov bolj nagnjena k odklonskemu obnašanju kot njihovi vrstniki iz avtohtonega prebivalstva.

Predpostavljam, da imigranti zaradi svojih značilnosti (drugačne kulture, navad, nizkega socialnega položaja, visoke stopnje nezaposlenosti, slabših življenjskih razmer, ustvarjanja getov med naseljevanjem, nenaklonjenosti večinskega prebivalstva itd.) storijo več kaznivih dejanj in prekrškov z elementi nasilja, premoženjskih deliktov, kaznivih dejanj, povezanih s ponarejanjem javnih listin. Prav tako predvidevam, da obstajajo med tujci in dvojnimi državljani določene podobnosti, vendar zaradi različnih dejavnikov (urejenega statusa bivanja, stopnje doseženih pravic, njihove integracije itd.) obstajajo tudi statistično značilne razlike v kriminaliteti obeh kategorij imigrantov. Njihova kriminaliteta pa se razlikuje tudi od kriminalitete domačega prebivalstva. Glede na različno gostoto naselitve imigrantov po posameznih občinah v Sloveniji domnevam, da je več odklonskosti migrantov v večjih oziroma tistih občinah, kjer živi največ imigrantov, in v obmejnih občinah, posebno na meji s Hrvaško.

⁵ Killias, str. 10-12.

⁶ Junger, str. 11-13.

⁷ Albrecht, str. 26-29.

⁸ Heidenson in Farrell, str. 87.

⁹ Conklin, str. 113.

Ključne točke proučevanja so bile, katere so glavne značilnosti osumljencev kaznivih dejanj in kršiteljev predpisov v letih 1991-1995, njihova prostorska razporeditev v slovenskem prostoru, število osumljencev pri kaznivih dejanjih in žrtve njihovih kaznivih dejanj ter ali med osumljenci in kršitelji obstajajo statistično značilne razlike glede na spol, starost, izobrazbo, zaposlenost in zakonski stan.

3. Metodološka pojasnila

Prikazani in analizirani so podatki o kaznivih dejanjih in prekrških ter osumljencih oz. kršiteljih in zajemajo obdobje od osamosvojitve do leta 1995. Podatki so iz statistične evidence Ministrstva za notranje zadeve. Pri številu osumljencev in kršiteljev je prikazano statistično število osumljencev, ki je večje od števila dejanskih osumljencev in kršiteljev, ker se vsaka oseba, ki je bila v posameznem letu osumljena storitve več kaznivih dejanj, šteje tolikokrat, kolikorkrat je bila ovadena. Prav tako v skupnem številu obravnavanih kaznivih dejanj in osumljencev niso upoštevana kazniva dejanja ogrožanja cestnega prometa, ker je narava teh deliktov specifična. V analizo tudi niso zajeta kazniva dejanja in prekrški, katerih storitve so bili osumljeni otroci, mlajši od 14 let, saj ti niso kazensko odgovorni. Osumljenci so razdeljeni v štiri starostne skupine: 14-17 let (mladoletni osumljenci), 18-21 let, 22-27 let in starejši od 28 let.

Migrantsko populacijo sem zaradi njene heterogenosti razdelil v dve skupini:

1. Imigrante, ki so v skladu z Zakonom o državljanstvu Republike Slovenije pridobili slovensko državljanstvo. V to skupino sodijo vsi osumljenci z dvojnim državljanstvom, ne glede na način, kako so pridobili državljanstvo Republike Slovenije.
2. Migrante, ki imajo status tujca v skladu z Zakonom o tujcih. V to skupino sodijo vsi osumljenci, ki niso državljani Republike Slovenije, ne glede na to, ali imajo status tujca urejen ali ne¹⁰.

Zaradi ugotavljanja značilnosti in posebnosti odklonskega obnašanja migrantov so predmet raziskovanja tudi državljani Slovenije, saj je le na ta

¹⁰ Ker je Slovenija tranzitna država, preko katere potuje veliko število tujcev, tudi storilcev kaznivih dejanj in kršiteljev predpisov, ne bi bilo prav vso kriminaliteto pripisovati tistim, ki so v Sloveniji zaposleni ali v njej prebivajo. Policijska statistika tako ustvarja napačno sliko o kriminaliteti tujcev, saj so v t.i. statistiki kriminalitete tujcev zbrani vsi osumljenci in kršitelji ne glede na njihov status (tujci z dovoljenjem za začasno in stalno prebivanje, z začasnim zatočiščem, begunci, tujci v tranzitu). Ker nimamo podatka o "namenu" muditve tujca pri nas, tudi ni mogoče ugotoviti, ali med delinkventnimi tujci prevladujejo turisti, begunci, tujci z urejenim statusom ipd.

način mogoče ugotoviti podobnosti in razlike med odklonskosti migrantov in avtohtonega prebivalstva. Ker so vse tri populacije številčno različne, sem namesto primerjave absolutnega števila osumljencev oziroma kršiteljev, primerjal deleže po posameznih spremenljivkah (spol, starost itd.). Na ta način je tudi mogoče odgovoriti na vprašanje, kakšna je kriminaliteta migrantov v Sloveniji.

4. Predstavitev in interpretacija podatkov

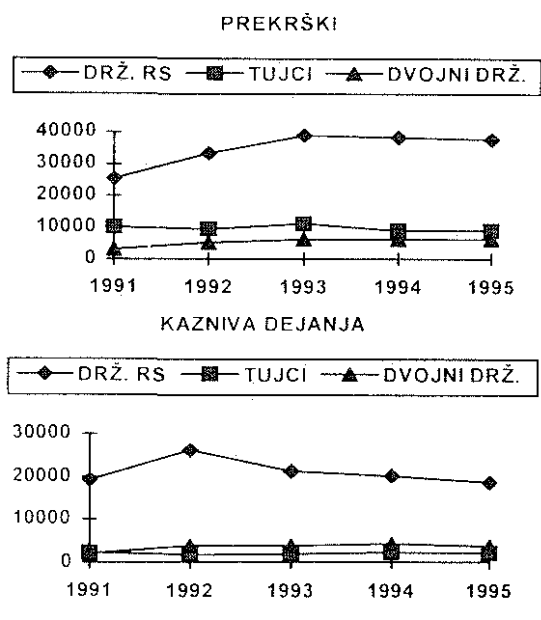
4.1. Splošne značilnosti kriminalitete migrantov

4.1.1. Število kaznivih dejanj in prekrškov ter število osumljencev in kršiteljev predpisov

Mnogi pripisujejo migracijam pomembno vlogo v nastanku, obsegu in strukturi kriminalitete posameznega področja ali celotne države. Tako je splošno sprejeto stališče, da so ljudje, ki migrirajo, posebej tisti, ki se pogosto selijo, v večji meri deviantni. Prav tako tisk in druga sredstva javnega obveščanja včasih dramatično poudarjajo udeležbo migrantov v kriminalu in s tem vplivajo na odnos do tujcev.¹¹ Domače prebivalstvo oblikuje o njih predsodke in stereotipe, zaradi njihovega socialnega in ekonomskega položaja ter nedosegljivosti in izključenosti, pa se jim pripisuje več prikrita kriminalitete.¹²

GRAFIKON 1: Gibanje števila kaznivih dejanj in prekrškov v letih 1991-1995

Od 132.604 preiskanih kaznivih dejanj so bili

¹¹ Maier Katkin in drugi, str. 6.

¹² Pečar, Kriminološki pogledi ..., str. 120.

državljeni Slovenije osumljeni 104.981 oz. 79,2%, tujci 10.068 oz. 7,6% in dvojni državljani 17.555 oz. 13,2% kaznivih dejanjih. Po letu 1992 upada število kaznivih dejanj, ki so jih bili osumljeni državljani Slovenije, narašča pa število kaznivih dejanj, katerih osumljenci so bili tujci in dvojni državljani. Poleg tega se spreminja njihova struktura, tako narašča število težjih oblik kaznivih dejanj zoper življenje in telo, premoženjskih deliktov in deliktov zoper javni red in mir. Takšno gibanje strukture kaznivih dejanj lahko pričakujemo tudi v naslednjih letih. V petih letih je bilo 1.189,8 kaznivih dejanj, ki so jih bili osumljeni državljani Slovenije na 100.000 prebivalcev državljanov Slovenije in 1.982,6 kaznivih dejanj, ki so jih bili osumljeni dvojni državljani na 100.000 prebivalcev dvojnih državljanov. To pomeni, da je obremenjenost s kriminaliteto pri dvojnih državljanih večja kot pri državljanih Slovenije.

Poleg kaznivih dejanj je policija v tem obdobju obravnavala 247.255 prekrškov, od tega so jih državljani Slovenije storili 172.727 oz. 69,9%, tujci 48.007 oz. 19,4% in dvojni državljani 26.539 oz. 10,7%. Število prekrškov, ki so jih storili državljani Slovenije, je bilo največje v letu 1993, po tem letu pa začne upadati in je leta 1995 znašalo 71,5%. Število prekrškov, za katere so bili obravnavani tujci, se je v enakem obdobju zmanjšalo za 11,6%, njihov delež pa je upadal od 26,0% leta 1991 na 16,9% v letu 1995. Število prekrškov, ki so jih storili dvojni državljani, je v letih 1991-1993 naraščalo, po tem letu pa se ustali na deležu 11,5% oz. 11,6%.

V letih 1991-1995 je bilo v Sloveniji osumljenih skupaj 159.990 oseb, od tega je bilo 128.244 oz. 80,1% državljanov Slovenije, 11.767 oz. 7,4% tujcev in 19.979 oz. 12,5% dvojnih državljanov. Število osumljenih državljanov Slovenije je bilo največje v letu 1992 (31.738 osumljencev oz. 84,0%), po tem letu pa začne upadati in je leta 1995 znašalo 76,6%. Število osumljenih tujcev je v letu 1992 v primerjavi z letom prej upadlo za 30,8%, njihov delež pa je znašal 5,1%. Po tem letu začne njihovo število naraščati in se je leta 1995 povzpelo na 8,3%. Število osumljenih dvojnih državljanov je v letih 1991-1994 naraščalo, v letu 1995 pa se je zmanjšalo (za 14,1% v primerjavi z letom prej). Delež teh osumljencev se je v istem obdobju gibal med 8,1% in 15,2%. Tako lahko rečemo, da je bil leta 1995 že vsak četrti osumljenec tujec ali dvojni državljan.¹³

Poleg kaznivih dejanj je policija v obdobju 1991-1995 obravnavala skupaj 226.751 kršiteljev predpisov, od tega je bilo 159.275 oz. 70,2% državljanov Slovenije¹⁴, 42.807 oz. 18,9% tujcev¹⁵ in 24.669 oz. 10,9% dvojnih državljanov. Število kršiteljev, ki so državljani Slovenije, je bilo največje v letu 1993, po tem letu pa je začelo rahlo upadati. V proučevanem obdobju je delež tujcev kot kršiteljev predpisov upadel (od 25,9% v letu 1991 na 16,6% v letu 1995), delež dvojnih državljanov pa je v letih 1991-1995 narasel (od 8,2% leta 1991 na 11,8% leta 1995).

Dosedanje gibanje števila kaznivih dejanj v Sloveniji kaže, da narašča število kaznivih dejanj, ki so jih

TABELA 1: Gibanje števila osumljencev kaznivih dejanj in kršiteljev predpisov v letih 1991-1995

LETO	OSUMLJENCI				KRŠITELJI			
	SKUPAJ	DRŽ. RS	TUJCI	DVOJNI D.	SKUPAJ	DRŽ. RS	TUJCI	DVOJNI D.
1991	28.898	23.772	2.789	2.337	35.958	23.691	9.333	2.934
1992	37.780	31.738	1.930	4.112	43.449	30.565	8.166	4.718
1993	32.330	25.913	2.131	4.286	50.925	35.752	9.480	5.693
1994	31.789	24.448	2.490	4.851	48.490	34.959	7.889	5.642
1995	29.193	22.373	2.427	4.393	47.929	34.308	7.939	5.682

¹³ Primerjava deležev med osumljenimi tujci in dvojnimi državljani po posameznih kaznivih dejanjih kaže, da je bil v obdobju 1991-1995 najvišji delež osumljenih tujcev med osumljenimi za kaznivo dejanje ponarejanja denarja (38,3%), sledijo kazniva dejanja prepovedanega prehoda čez državno mejo (26,1%), ponarejanja listin (24,6%), nedovoljene proizvodnje in prometa z orožjem ali razstrelilnimi snovimi (17,2%) in neupravičene proizvodnje in prometa z mamili (12,5%). Najvišji delež dvojnih državljanov je bil v proučevanem obdobju osumljen kaznivega dejanja izsiljevanja (28,2%), sledijo kazniva dejanja rop (23,0%), zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja (22,3%), prepovedanega prehoda čez državno

mejo (20,0%), prikrivanja (19,1%), tatvine (14,7%) in odvzema motornega vozila (13,9%).

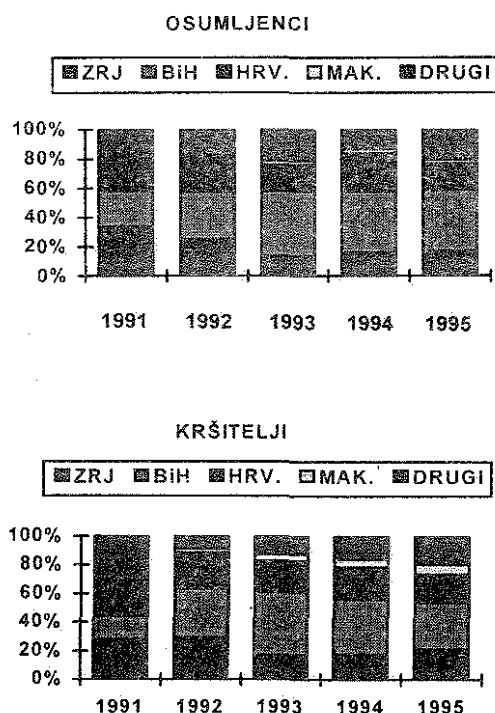
¹⁴ Državljeni Slovenije so najpogostejše kršili Zakon o prekrških zoper javni red in mir (121.524 kršiteljev oz. 76,3%), sledijo kršitve Zakona o osebni izkaznici (8.269 kršiteljev oz. 5,2%), Zakona o nadzoru državne meje (4.504 oz. 2,8%) in Zakona o orožju (3.307 kršiteljev oz. 2,1%).

¹⁵ Tujci so najpogostejše kršili Zakon o tujcih (19.588 kršiteljev oz. 45,8%), Zakon o prekrških zoper javni red in mir (10.578 kršiteljev oz. 24,7%), Zakon o nadzoru državne meje (7.906 kršiteljev oz. 18,5%) in Zakon o orožju (1.675 kršiteljev oz. 3,9%).

bili osumljeni tujci in dvojni državljani¹⁶, upada pa število kaznivih dejanj, ki so jih bili osumljeni slovenski državljani. To pomeni, da se kriminalna dejavnost migrantov, ki jo beleži policijska statistika, povečuje. Število prekrškov slovenskih državljanov upada, pri tujcih in dvojnih državljanih pa je to število v zadnjih dveh letih sicer manjše, vendar stabilno.

4.1.2. Državljanstvo osumljenih tujcev in tujcev, kršiteljev predpisov

GRAFIKON 2: Državljanstvo osumljenih tujcev in tujcev kršiteljev predpisov, v letih 1991-1995

Podatki o državljanstvu osumljenih tujcev kažejo, da je v letih 1991-1995 med osumljenimi tujci naraščalo število državljanov BiH, Makedonije in državljanov drugih držav, upadalo pa je število državljanov ZRJ in Hrvaške. Primerjava po posameznih letih pokaže, da je bila leta 1991 med osumljenimi tujci četrtina (25,0%) državljanov BiH, leta 1995 pa že 40,2%. Delež državljanov ZRJ je v istem obdobju upadel od 33,7% v letu 1991 na

¹⁶ Dvojni državljani so najpogostejše kršili Zakon o prekrških zoper javni red in mir (16.852 kršiteljev oz. 68,3%), Zakon o tujcih (1.814 kršiteljev oz. 7,4%), Zakon o nadzoru državne meje (1.102 kršiteljev oz. 4,5%), Zakon o osebnih izkaznicah (1.065 kršiteljev oz. 4,3%) in Zakon o orožju (600 kršiteljev oz. 2,4%).

16,6% leta 1995. Prav tako je upadel delež državljanov Hrvaške (od 32,0% leta 1991 na 16,9% leta 1995). V proučevanem obdobju pa se je med osumljenimi tujci najbolj povečalo število državljanov drugih držav (za 126,9%), njihov delež je od 7,4% leta 1991 porasel na 19,4% leta 1995. Med osumljenimi tujci iz drugih držav je bilo največ državljanov Italije (548 osumljencev oz. 33,5%) in Romunije (203 osumljenci oz. 12,4%), medtem ko je bilo število državljanov Avstrije, Nemčije in Madžarske približno enako (nekaj več kot 100 osumljencev). Poraslo je tudi število državljanov Makedonije (za 94,3%), njihov delež pa se je v istem obdobju gibal med 1,3% in 2,9%.

Podatki o državljanstvu tujcev, kot kršiteljev predpisov kažejo, da je med njimi v letih 1991-1995 naraščalo število državljanov Makedonije, od leta 1992 pa tudi državljanov drugih držav, upadalo pa je število državljanov Hrvaške, ZRJ, v zadnjih dveh letih pa tudi število državljanov BiH. Primerjava po posameznih letih pokaže, da je bilo leta 1991 med kršitelji 16,9% državljanov BiH, leta 1995 pa tretjina (33,4%).¹⁷ Delež državljanov ZRJ je v istem obdobju upadel od 27,7% leta 1991 na 21,0% leta 1995. Prav tako je upadel delež državljanov Hrvaške (od 22,4% leta 1991 na 19,5% leta 1995). V proučevanem obdobju pa se je povečal delež državljanov Makedonije (od 1,8% leta 1991 na 6,8% leta 1995). Od leta 1992 narašča število kršiteljev državljanov drugih držav in je leta 1995 predstavljalo že skoraj petino (19,2%). Med temi kršitelji je bilo največ državljanov Romunije (2.115 kršiteljev oz. 28,2%), sledita Italija (934 kršiteljev oz. 12,5%) in Nemčija (416 kršiteljev oz. 5,5%). Podobno kot za osumljence kaznivih dejanj je tudi za kršitelje značilno, da so v prvih letih proučevanega obdobja pogostejše kršili predpise državljani ZRJ in Hrvaške, v zadnjih letih pa državljani BiH, Makedonije in drugih držav. Tako so bili tisti tuji državljani, ki so v posameznem letu najpogostejše kršili predpise, tudi najpogostejše osumljeni kaznivih dejanj.

Zaključimo lahko, da je med osumljenimi tujci in kršitelji predpisov v vseh letih večina državljanov držav, nastalih na območju nekdanje Jugoslavije, njihova struktura po državljanstvu pa je podobna strukturi migracij v Slovenijo v istem obdobju. Tako se povečanje priselitev oz. odselitev odraža tudi v večji kriminalni vključenosti (rast števila državljanov BiH - zaradi priseljevanja in upadanje števila državljanov ZRJ - zaradi odseljevanja). V zadnjih letih pa je med osumljenimi tujci in kršitelji naraščalo število državljanov drugih držav, kar še posebej velja za državljane Italije in Nemčije.

¹⁷ Leta 1993 je bilo med kršitelji 43,9% državljanov BiH, kar je posledica vojnih razmer v Bosni in s tem povezanega masovnega prihoda beguncev v Slovenijo.

4.1.3. Prostorska razporeditev kriminalitete migrantov

Primerjava deležev med osumljenimi tujci¹⁸ in dvojnimi državljani¹⁹ po občinah kaže, da so bili tujci pogostejše obravnavani v obmejnih občinah, posebno na meji s Hrvaško in Italijo, dvojni državljani pa v večjih industrijskih, rudarskih in turističnih središčih, torej v krajih, kamor je bilo usmerjeno priseljevanje imigrantov v preteklosti.²⁰ Pri tem so se imigranti pretežno naseljevali v iste predele mest (npr. v samske domove), kar se je odražalo v naraščanju števila prebivalcev teh predelov. Gostitev imigrantov, ki se od avtohtonega prebivalstva razlikujejo po kulturi, vrednotah, obnašanju, navadah ipd., je povzročila odseljevanje avtohtonega prebivalstva. Na ta način so se oblikovala območja z večinskim priseljenim prebivalstvom. Pri tem se mi zastavlja vprašanje, koliko se je v teh območjih spremenila obremenjenost s kriminaliteto migrantov. Žal nam razpoložljivi podatki na to vprašanje ne morejo dati odgovora, vendar menim, da kulturne, verske, nacionalne in druge posebnosti migrantov pospešujejo razpadanje obstoječih vrednot in slabljenje tradicionalnega nadzorstva družine, slabše pa je tudi nadzorstvo lokalne skupnosti. Migranti največkrat ne delujejo integrativno, ne s svojim življenjskim stilom niti z navadami in običaji. Zaradi vpliva urbanizma prihaja do njihovega odtujevanja, manj je medsebojne pomoči, več konfliktov in različnih priložnosti. Vse to jih lahko v povezavi z drugimi okoliščinami vodi v kriminal, kar potrjujejo njihovi razmeroma visoki deleži med osumljenci v tistih občinah, kamor se jih je večina tudi priselila. Zaključimo lahko, da gre pri dvojnih državljanih za kriminal, vezan na kraj prebivanja oz. notranjost države (premoženjski delikti, delikti zoper življenje in telo in nasilništvo), pri tujcih pa za kriminala, ki je vezan na prehod državne meje in na kriminal, ki zahteva povezanost z mednarod-

¹⁸ Primerjava deležev osumljenih tujcev po posameznih občinah kaže, da jih je bilo med njimi nad 20% v občinah Sežana in Pesnica, od 15% do 20% v občinah Koper, Brežice, Lendava, Ilirska Bistrica in od 10% do 15% v občinah Nova Gorica, Izola, Piran in Postojna.

¹⁹ Primerjava deležev osumljenih dvojnih državljanov po posameznih občinah pa pokaže, da jih je bilo med njimi nad 20% v občinah Izola, Koper, Jesenice in Kranj, med 15% in 20% v občinah Piran, Postojna, Tržič, Ljubljana, Kočevje, Zagorje, Trbovlje, Hrastnik, Velenje in Celje, med 10% in 15% v občinah Radovljica, Skofja Loka, Logatec, Vrhnika, Domžale, Litija in Metlika.

²⁰ To še posebno velja za nekatera regionalna središča, kot so Ljubljana (60.566), Maribor (14.478), Celje (7.229), Kranj (8.049), Novo mesto (3.871), Koper (6.974), občinska središča z monostrukturno proizvodnjo, predvsem Jesenice (7.011), Velenje (7.815), Tržič (1.218), ter ne nazadnje za nekatere turistične kraje, predvsem Portorož (2.261), Rogaška Slatina (925) in Kranjsko Goro (331).

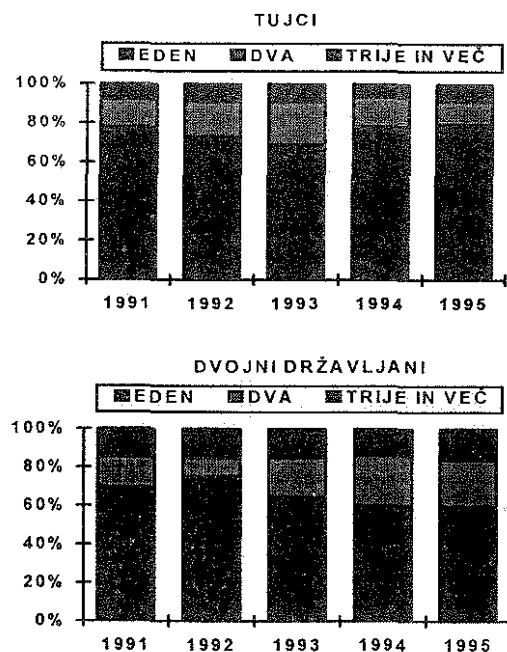
Glej npr. Gosar, str. 51-53.

nimi kriminalnimi krogi (trgovina z orožjem, ponarejanje denarja in listin, tatvine avtomobilov itd).²¹

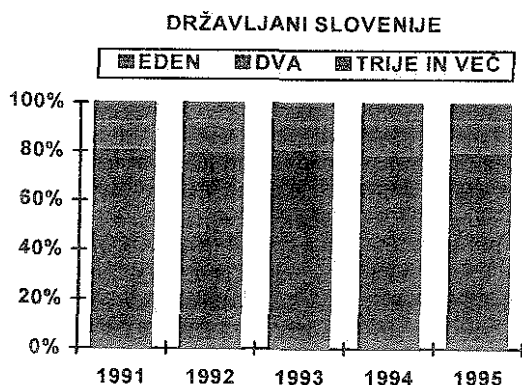
4.1.4. Število osumljencev po posameznih kaznivih dejanjih

Migranti, ki se znajdejo v tujem okolju, težko navežejo stike z domačim prebivalstvom, ki jih večinoma zavrača. To velja zlasti za imigrante pri nas, ki izvirajo iz povsem 'tujega' kulturnozgodovinskega okolja in se tako ločijo od avtohtonega prebivalstva. Zaradi strahu pred različnostjo, občutkom (ekonomske) ogroženosti, ki je posebno izrazit v času gospodarske recesije in prestrukturiranja gospodarstva, se pri domačem prebivalstvu poraja nestrpnost, ki je značilna za prehodno obdobje negotovosti in je povezana s spremembami socialne stratifikacije. Posledica tega so negativni predsodki in stereotipi, diskriminacija, segregacija in zapiranja v svoje etnične skupnosti, kar poraja odpor in konflikte z domačini. Zaradi ne vključenosti v imigrantsko družbo, imigranti iščejo podporo pri sebi enakih, med njimi se pogosto oblikujejo skupine, ki se zbirajo na istih krajih in v istih lokalih, ki si jih sčasoma povsem prisvojijo. To lahko vodi k oblikovanju kriminalnih skupin ali združb ('band'), ki se združujejo z namenom, da bi dosegale nesprejemljive in sploh prepovedane cilje.

GRAFIKON 5: Kazniva dejanja po številu osumljencev v letih 1991-1995

²¹ ISPAC, str. 27-33.

Primerjava deležev tujcev, dvojnih državljanov in državljanov Slovenije po številu osumljenih kaznivih dejanj, da so bili tujci²² in dvojni državljani pogostejše osumljeni kaznivih dejanj, storjenih v skupini, kot državljani Slovenije. Prav tako je ta delež med tujci²³ in dvojnimi državljani²⁴ v proučevanem obdobju porasel (med tujci od 7,9% leta 1991 na 9,0% leta 1995, med dvojnimi državljani pa od 13,1% leta 1991 na 15,0% leta 1995), med državljani Slovenije pa upadel (od 6,7% leta 1991 na 5,8% leta 1995). Med osumljenimi dvojnimi državljani je v letih 1991-1995 porasel tudi delež osumljenih kaznivih dejanj, storjenih v paru (od 17,9% leta 1991 na 24,1% leta 1995).

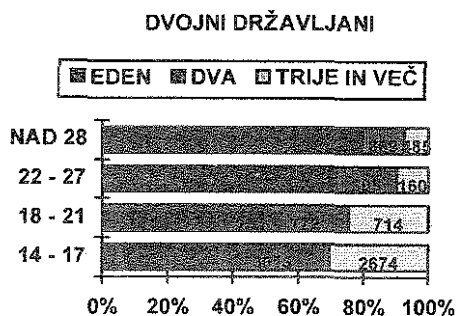
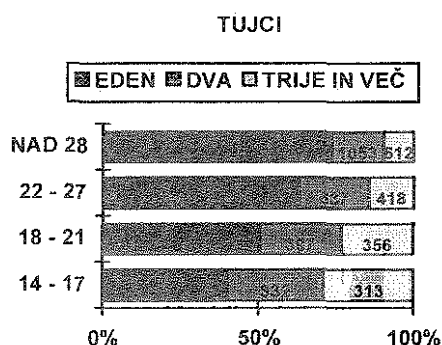
Primerjava deležev med tujci in dvojnimi državljani, osumljenimi kaznivih dejanj, po starostnih skupinah (grafikon 6.) kaže, da pri obeh s starostjo narašča delež osumljenih kaznivih dejanj, storjenih posamično, upada pa delež osumljenih kaznivih dejanj v paru in skupini. To pomeni, da mlajši migranti pogostejše izvršujejo kazniva dejanja v skupinah kot starejši. Prav tako se med tujci in dvojnimi državljani, kršitelji predpisov, povečuje delež tistih, ki storijo prekršek v paru ali skupini.

²² Med tujci, osumljenimi kaznivih dejanj, storjenih v skupini, je bilo največ državljanov BiH (36,4%), sledijo državljani drugih držav (22,6%) in Hrvaške (19,2%). Med državljani drugih držav je bilo največ državljanov Italije (35,4%) in Romunije (26,8%).

²³ Tujci, osumljeni kaznivih dejanj, storjenih v skupini, so bili najpogostejše osumljeni tatvin (838 osumljenecv oz. 49,3%), poškodovanja tuje stvari (127 osumljenecv oz. 7,5%), odvzema motornega vozila (111 osumljenecv oz. 6,5%), ropov (58 osumljenecv oz. 3,4%) in krvnih deliktov (38 osumljenecv oz. 2,2%).

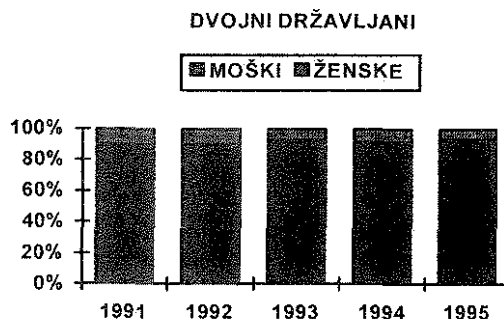
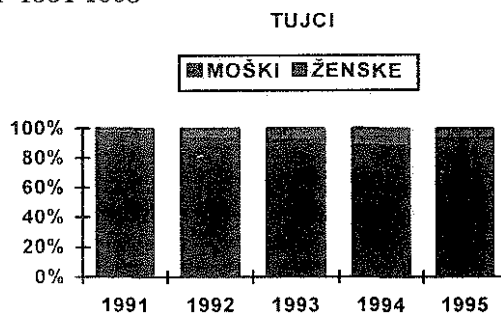
²⁴ Dvojni državljani, osumljeni kaznivih dejanj, storjenih v skupini, so bili najpogostejše osumljeni tatvin (2.653 osumljenecv oz. 65,3%), izsiljevanj (232 osumljenecv oz. 5,7%), poškodovanja tuje stvari (220 osumljenecv oz. 5,4%), krvnih deliktov (146 osumljenecv oz. 3,6%), ropov (97 osumljenecv oz. 2,4%) in odvzema motornega vozila (96 osumljenecv oz. 2,4%).

GRAFIKON 6: Število osumljenih kaznivih dejanj po starosti v obdobju 1991-1995

4.1.5. Spolna struktura osumljenecv kaznivih dejanj in kršiteljev predpisov

GRAFIKON 7: Spolna struktura osumljenecv v letih 1991-1995

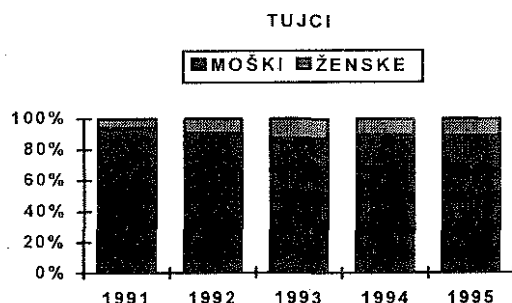

Primerjava deležev osumljencev vseh treh skupin po spolu kaže, da med tujci in državljani Slovenije narašča delež žensk, med dvojnimi državljani pa delež moških. V vseh skupinah so bile ženske največkrat osumljene lažjih oblik tatvin, v tem obdobju pa med tujkami in državljankami Slovenije narašča število osumljenih goljufov in ponarejanja listin, med dvojnimi državljankami pa poleg goljufov narašča še število osumljenih sodelovanja pri pretepu in ogrožanja z nevarnim orodjem pri pretepu. Med osumljenkami v vseh skupinah so prevladovale ženske, starejše od 28 let.

Primerjava števila kršiteljic po vrsti državljanstva (grafikon 8) kaže, da se je v letih 1991-1995 v vseh skupinah državljanov povečal delež žensk (med tujkami od 6,1% leta 1991 na dobro desetino - 10,8% leta 1995, med dvojnimi državljankami od 9,6% leta 1991 na 14,0% leta 1995, med državljankami Slovenije pa od 10,1% leta 1991 na 12,9% leta 1995). Če deleže kršiteljic primerjamo z deleži osumljenk, ugotovimo, da so med tujkami in dvojnimi državljankami višji deleži kršiteljic, med državljankami Slovenije pa so deleži osumljenk in kršiteljic približno enaki. Migrantke (dvojne državljanke) so bile pogostejše osumljene kaznivih dejanj telesnih poškodb in sodelovanja pri pretepu, pogostejše so jih obravnavali zaradi kršitev javnega reda in miru v zasebnih prostorih, državljanke Slovenije pa so bile pogostejše osumljene goljufov.

GRAFIKON 8: Spolna struktura kršiteljev predpisov v letih 1991-1995

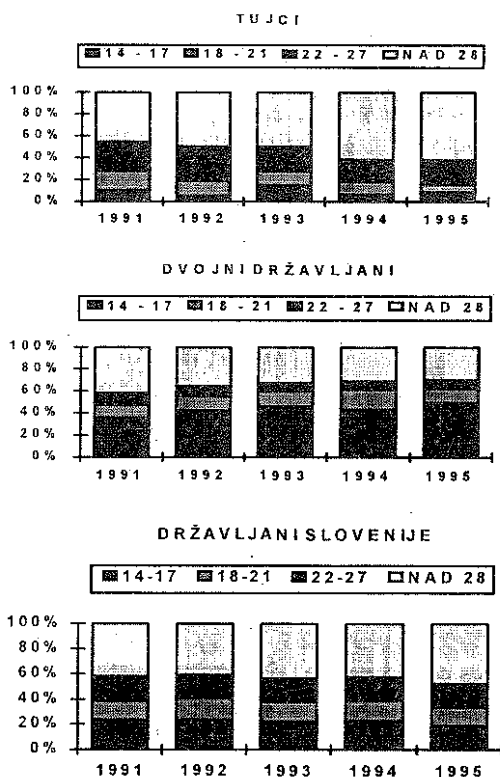
Razlike v kriminaliteti med migrantkami in državljankami Slovenije lahko pojasnimo z njihovim različnim družbenim položajem, pri čemer moramo upoštevati različne družbenoekonomske, zgodovinske, narodnostne in druge dejavnike. Zaradi drugačne kulture prihaja do razlik v njihovih spolno dodeljenih vlogah v družbi, kar se kaže tudi v dostopnosti različnih priložnosti. Zaradi kulture, vrednot, tradicionalnega načina življenja in pogoste nezaposlenosti je pri migrantkah večina opravil vezana na družino in dom. V stiku z industrializacijo in urbanizacijo doživljajo imigrantske družine kakovostne spremembe. Proces preobrazbe družin pa ne potekajo brez notranjih konfliktov, ko se vrednote in norme tradicionalne družine srečujejo z novimi. Konflikti nastajajo v družini tudi med starši in otroki (medgeneracijski konflikt), če poskušajo starši v vzgojnem procesu vcepiti otrokom svoj sistem norm in vrednot ter iz njega izvirajoče vzorce obnašanja, ki pogosto niso v skladu s spremenjenimi vzorci, ki jih je osvojila mlada generacija. Tako nastajajo konflikti med vrednotami imigrantske družbe, ki jih imigrantski otroci pridobijo v rednem šolskem sistemu, in vrednotami, pridobljenimi v okviru njihove družine.²⁵ Tem težavam se pridružijo še druge (slabo materialno stanje, stanovanjska stiska), kar povzroča konflikte v družinskih odnosih, ki često vodijo do medsebojnih preprirov in obračunavanj.

²⁵ Traulsen, str. 629.

4.1.6. Starostna struktura osumljenцев kaznivih dejanj in kršiteljev predpisov

Mnoga proučevanja²⁶ so pokazala, da druga generacija migrantov²⁷ kaže upoštevanja vredne višje stopnje kriminala kot prva generacija migrantov. Prav tako so stopnje kriminalitete med imigrantsko mladino višje kot med domačini. V zadnjih letih narašča tudi deviantnost med mlajšimi, kar predvsem velja za imigrante v starosti od 14-17 let. Domnevam, da je tudi pri nas stopnja kriminalne vključenosti druge generacije migrantov višja kot prve generacije. Za imigrantsko državo pomeni tako večjo nevarnost druga generacija migrantov, saj se bo le-ta zaradi nje soočila z uporom, delinkventnostjo in drugimi oblikami asocialnega obnašanja. Pri njej se pojavljajo težave z internalizacijo norm družbe gostiteljice, morebitna socializacija v dveh kulturah in nezadostna šolska uspešnost, ki lahko postanejo vzročni dejavniki posameznikovega odklon-skega vedenja in se razrastejo v prihodnjo kriminaliteto.

GRAFIKON 9: Starostna struktura osumljenцев v letih 1991-1995

²⁶ Glej npr. Killias, str. 7-8; Junger, str. 3-10; Pfeiffer, str. 85-90.

²⁷ Teoretične opredelitve druge generacije migrantov poudarjajo, da so v tej generaciji otroci migrantov (vsa) eden od staršev je tujega izvora) v starosti do 20 let. Glej npr. Klinar, Mednarodne migracije ..., str. 29-30.

Primerjava števila osumljenih tujcev, dvojnih državljanov in državljanov Slovenije kaže, da je bilo v obdobju 1991-1995 med osumljenimi tujci in državljani Slovenije največ osumljenцев, starejših od 28 let, med osumljenimi dvojnimi državljani pa mladoletnih osumljenцев. Primerjava po posameznih letih pokaže, da je v letih 1991-1995 med osumljenimi dvojnimi državljani najbolj poraslo število mladoletnih osumljenцев (za 160,6 %) in osumljenцев, starih od 18-21 let (za 106,1%), med tujci in državljani Slovenije pa število osumljenцев, starejših od 28 let (med tujci za 18,2%, med državljani Slovenije pa za 6,6%).

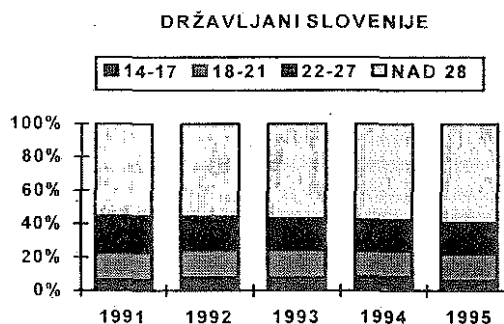
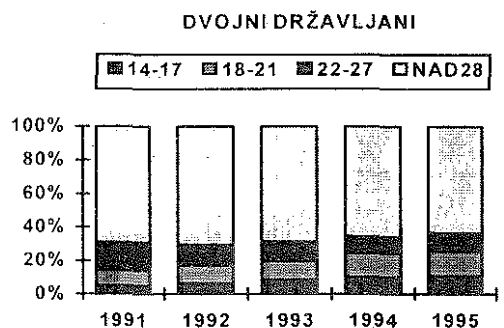
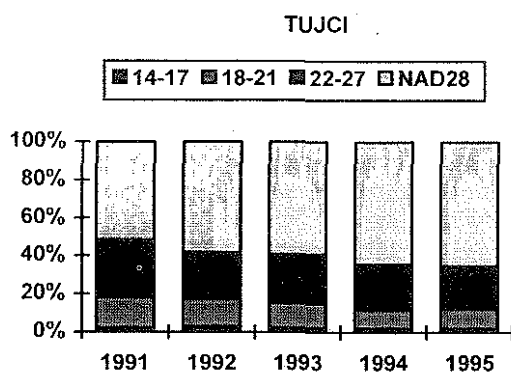
Primerjava deležev med osumljenimi tujci, dvojnimi državljani in državljani Slovenije po starostnih skupinah kaže, da je delež osumljenih mladoletnikov porasel med dvojnimi državljani (od 35,6% leta 1991 na 49,4% leta 1995), upadel pa je med tujci (od 10,4% leta 1991 na 8,7% leta 1995) in državljani Slovenije (od 23,6% leta 1991 na 19,1% leta 1995). Delež osumljenцев, starih od 18-21 let, se je med dvojnimi državljani povečal (od 11,9% leta 1991 na 13,1% leta 1995), med tujci zmanjšal (od 17,5% leta 1991 na 7,4% leta 1995), med državljani Slovenije pa se je gibal med 15,1% in 17,1%. Delež osumljenцев, starih od 22-27 let, je upadel v vseh treh skupinah. Delež osumljenцев, starejših od 28 let, je porasel med tujci in državljani Slovenije (med tujci od 45,5% leta 1991 na 61,8% leta 1995, med državljani Slovenije pa od 41,8% leta 1991 na 47,4% leta 1995), upadel pa je med dvojnimi državljani (41,6% leta 1991 na 29,8% leta 1995).

Tako je v letih 1991-1995 med tujci in državljani Slovenije naraščala kriminalna vključenost oseb, starejših od 28 let, med dvojnimi državljani pa mlajših od 21 let, posebno mladoletnih. Slednje pomeni, da je naraščanje mladoletniške kriminalitete v Sloveniji v zadnjih letih posledica naraščanja števila osumljenih mladoletnih dvojnih državljanov. Zaključimo lahko, da je stopnja kriminalne vključenosti druge generacije tujcev manjša od prve generacije. To pa ne velja za drugo generacijo migrantov (posebno mladoletnih), ki je pridobila državljanstvo Republike Slovenije. Zanj velja, da je v kriminalnih statistikah zastopana z višjimi deleži, kot so deleži njenih slovenskih vrstnikov, kar še posebno velja za najtežje oblike premoženjskih deliktov²⁸ in nasilna kazniva

²⁸ Primerjava deležev osumljenih za posamezna kazniva dejanja zoper premoženje po starostnih skupinah med tujci, dvojnimi državljani in državljani Slovenije kaže, da je bilo pri dvojnih državljanih več kot dve tretjini mladoletnikov osumljenih kaznivih dejanj tatvin (65,9%), ropov (72,6%), odvzema motor-nega vozila (73,2%) in izsiljevanj (75,7%). Med državljani Slovenije je bila približno tretjina mladolet-nikov osumljenih kaznivih dejanj tatvin (38,4%), ropov (35,3%), odvzema motornega vozila (36,0%), prikrivanje (32,4%), poškodovanja tuje stvari (29,9%), razen pri kaznivem dejanju izsiljevanja, kjer jih je bilo več kot polovica (53,7%). Med tujci je bila manj kot šestina mladoletnikov osumljenih tovrstne kriminalitete, razen pri kaznivih dejanjih odvzema motornega vozila (31,4%) in izsiljevanjih (23,8%).

dejanja²⁹. Velike razlike v deležih osumljenih mladoletnikov med dvojnimi državljani in državljani Slovenije lahko pojasnimo z dejstvom, da je v moderni industrijski družbi obstoječe vrednote zamenjala materialna kultura.³⁰ Zaradi marginalnega položaja so pripeti na dno družbene lestvice, materialnih dobrin oz. ciljev (statusa, izobrazbe, denarja, bogastva), ki jih večinska družba proklamira in posebej vrednoti, ne morejo doseči, po zakoniti poti, kar jih sili v kriminalna dejanja. Razkorak med življenjskimi cilji, h katerim teži posameznik, in stvarnimi družbenimi možnostmi oziroma pripravljenostjo, pa jih lahko pripelje do upora, kot je to imenoval Merton. Povečevanje deleža populacije, ki ne more dosegati ciljev materialne kulture, lahko povzroči tudi kolektivni odziv na takšno stanje.³¹ Druga generacija migrantov se namreč začne zavedati depriviranosti in socialnoekonomske neenakosti kot tudi konfliktnih pričakovanj, ki jih po eni strani sprožajo pričakovanja njihovih staršev, ki se vežejo na tradicionalne vrednote, in po drugi strani vrednote, ki prevladujejo v modernih družbah. Tako kot nepriviligirani in diskriminirani subjekt predstavljajo veliko nevarnost za prihodnji razvoj kriminalitete in 'socialni eksploziv s časovnim zamikom'.³² Te nevarnosti se zavedajo tudi imigrantske družbe, zaradi česar vse bolj deklarirajo politiko njihove integracije.

GRAFIKON 10: Starostna struktura kršiteljev predpisov v letih 1991-1995

Primerjava števila tujcev, dvojnih državljanov in državljanov Slovenije, kršiteljev predpisov, kaže, da v vseh skupinah število kršiteljev s starostjo narašča; pomeni, da so starejši pogostejše kršili predpise. Primerjava po posameznih letih pa pokaže, da je v letih 1991-1995 med dvojnimi državljani najbolj poraslo število mladoletnih kršiteljev (za več kot štirikrat) in kršiteljev, starih od 18-21 let (za trikrat), med tujci se je povečalo število kršiteljev, starejših od 28 let (za 7,8%), med državljani Slovenije pa število kršiteljev, starejših od 28 let (za 55,4%), in mladoletnikov (za 38,6%).

Primerjava deležev med tujci, dvojnimi državljani in državljani Slovenije, kršiteljev predpisov, po starostnih skupinah kaže, da se je delež mladoletnikov povečal med dvojnimi državljani (od 5,0% leta 1991 na 10,9% leta 1995), med tujci se je gibal med 1,9% in 2,9%, med državljani Slovenije je delež do leta 1994 naraščal, v letu 1995 pa upadel (6,1%). Delež kršiteljev, starih od 18-21 let, je porasel med dvojnimi državljani (od 9,3% leta 1991 na 15,0% leta 1995), med tujci je upadel (od 16,1% leta 1991 na 10,1% leta 1995), med državljani Slovenije pa se je gibal med 16,0% in 16,7%. Delež osumlencev, starih od 22-27 let, je upadel v vseh skupinah državljanov. Delež osumlencev, starejših od 28 let, je porasel med tujci in državljani Slovenije (med tujci od 51,3% leta 1991 na 65,1% leta 1995, med državljani Slovenije od 55,3% leta 1991 na 59,3% leta 1995), upadel pa je med dvojnimi državljani (69,2% leta 1991 na 63,5% leta 1995).

²⁹ Primerjava deležev osumlencev posameznih nasilnih kaznivih dejanj po starostnih skupinah med tujci, dvojnimi državljani in državljani Slovenije kaže, da je bil pri dvojnimi državljanih delež mladoletnikov, osumljenih kaznivih dejanj nasilništva (32,3%), telesnih poškodb (17,5%) in sodelovanja pri pretepu (14,0%), nekoliko višji od deleža mladoletnih državljanov Slovenije in tujcev.

³⁰ Albrecht, str. 19.

³¹ Albrecht, str. 19-20; Traulsen str. 627-628.

³² Dorman, str. 282-283, 288; Traulsen, str. 627.

4.1.7. Izobrazba osumljencev

Imigranti imajo omejene izobraževalne možnosti ne samo zaradi nizkega socialnoekonomskega položaja, marveč tudi zaradi kulturnih razlik. Empirični podatki kažejo, da je prva generacija nizko izobražena in da v imigrantski družbi ne izboljša svoje izobrazbene ravni. Največ kar dosega, je delovna priučiitev ali minimalno dokvalificiranje v delovnem procesu. Druga generacija imigrantov zelo redko doseže višjo ali visoko izobrazbo, med njimi pa so številni z nedokončano osnovno šolo. Vzroke za to je treba iskati predvsem v razlikah med kulturama, slabšem znanju jezika, težavah v procesih socializacije, aspiracijah staršev, ki imajo pretežno nižjo stopnjo izobrazbe, itd. Nedoseganje višjih stopenj izobrazbe med njimi ustvarja visok delež nezaposlenih. Korak od nezaposlenosti k socialni patologiji in dezorganizaciji je kratek in hiter, posebno v družbi, v kateri postaja bogastvo glavna vrednota. Med nezaposlenimi se razvijajo občutki podrejenosti in negotovosti, oteženi so jim tudi stiki z domačini - vrstniki. Posledica tega je pogosto izolacija in oblikovanje subkulturnih združb v okviru imigrantske skupnosti.

Primerjava števila osumljenih v obravnavanih skupinah po izobrazbi kaže, da v zadnjih letih v vseh skupinah upada število osumljencev z nepopolno osnovno šolo. Število teh osumljencev se je v letu 1995 v primerjavi z letom prej med tujci zmanjšalo za 17,8%, med dvojnimi državljani za 18,3%, med državljani Slovenije pa za 13,7%. Delež vseh skupin državljanov je leta 1995 predstavljal dobro polovico. V obdobju 1991-1995 je v vseh skupinah naraščalo število osumljencev s PKV izobrazbo. Tako je leta 1991 med dvojnimi državljani njihov delež predstavljal 15,7%, leta 1995 pa že 30%. Med tujci je delež osumljencev s PKV izobrazbo v proučevanem obdobju porasel od 11,2% leta 1991 na 16,5% leta 1995, med državljani Slovenije pa od 12,0% leta 1991 na 15,9% leta 1995. Med tujci in državljani Slovenije je v istem obdobju porasel tudi delež osumljencev z osnovnošolsko, upadel pa je delež s srednjo izobrazbo in KV delavcev (od 6,9% leta 1991 na 3,2% leta 1995).

4.1.8. Zaposlenost osumljencev

Migranti imajo majhne možnosti, da bi se zaposlili v poklicih, ki so rezervirani za pripadnike večine; ravno tako so zanje težko dosegljivi odgovorni, vodilni delovni položaji.³³ Zaposlitvene

možnosti migrantov in domačinov niso enake. Tako se upravičeno govori o dveh trgih delovne sile, ki si med seboj ne konkurirata. Imigrantski delavci so vključeni v trg delovne sile, kjer gre za ponudbo in povpraševanje po socialno nezaželenih poklicih, ki jih avtohtono prebivalstvo ne želi opravljati. V Sloveniji ureja zaposlovanje tujcev Zakon o zaposlovanju tujcev, ki daje pri iskanju zaposlitve prednost domačemu prebivalstvu oz. državljanom Republike Slovenije. Tako lahko tujec pridobi delovno dovoljenje le v primeru, da med iskalci zaposlitve (registriranimi na zavodu za zaposlovanje) ni državljanov Republike Slovenije z ustrežno kvalifikacijo.

Primerjava števila osumljenih kaže, da je bilo v obdobju 1991-1995 v vseh skupinah največ osumljencev nezaposlenih, njihov delež je v istem obdobju naraščal (med tujci od 41,5% leta 1991 na 54,8% leta 1995, med dvojnimi državljani od 37,4% leta 1991 na 68,3% leta 1995, med državljani Slovenije pa od 41,4% leta 1991 na 58,8% leta 1995). Druga najpogostejša kategorija osumljencev so zaposleni, vendar pa njihov delež že od leta 1991 v vseh skupinah upada. Na podlagi primerjave deležev med posameznimi skupinami državljanov izstopajo le deleži nezaposlenih dvojnih državljanov, med katerimi je večina mlajših od 22 let.

4.1.9. Zakonski stan osumljencev

Imigrantska družina se pogosteje srečuje s težavami, ki prizadenejo zlasti otroke in moteče delujejo na proces oblikovanja njihove osebnosti. Med dejavnike, ki vplivajo na pogostost dezorganizacijskih pojavov v imigrantski družini, sodi prav gotovo diskontinuiteta v prenašanju družinskih vrednot. Družinski člani se znajdejo v položajih, za katere nimajo vnaprej pripravljenih vzorcev odzivanja, kajti oblike obnašanja, ki so v skladu s tradicionalnimi vrednotami, niso prilagojene novemu okolju, sodobnejše pa se še niso izoblikovale. Zato dilema med težnjo po ohranitvi starega - ker tako narekuje zakoncema iz tradicije prevzet in internaliziran sistem vrednot - ter potreba po prilagoditvi spremenjenemu okolju povzročata konfliktno situacijo v družinskih odnosih. Nove življenjske razmere in povečanje lastnih problemov prilagajanja tudi zmanjšujejo čas, ki ga imajo starši na voljo za ukvarjanje s svojimi otroki. Problemi prilagajanja se tako prenašajo v družinsko okolje, povzročajo slabitev odnosov v družini in družinske kontrole. Tako se pri otroku pojavi potreba, da pobegne iz takšne atmosfere in da išče nadomestilo za pomankljivo čustveno povezanost z družino zunaj nje, najpogosteje v skupini vrstnikov.

Podatki o zakonskem stanu kažejo, da je bilo v obdobju 1991-1995 v vseh skupinah največ osumljencev samskih, pri čemer je njihov delež v istem

³³ Klinar, Razmerja med razredi ..., str. 64.

obdobju med dvojnimi državljani porasel (od 57,6% leta 1991 na 71,3% leta 1995), med državljani Slovenije se je gibal med 61,8% in 65,0%, med tujci pa je celo upadel (od 58,6% leta 1991 na 54,5% leta 1995). Druga najpogostejša skupina osumljencev so bili poročeni. Med tujci se je delež teh osumljencev v letih 1991-1995 gibal med 21,9% in 27,5%, med državljani Slovenije med 23,7% in 25,0%, med dvojnimi državljani pa se je zmanjšal (leta 1991 32,4%, leta 95 pa 19,9%). Na podlagi primerjave deležev med posameznimi skupinami državljanov izstopajo le višji deleži samskih dvojnih državljanov, med katerimi prevladujejo mladoletniki. Ker nimam dodatnih empiričnih podatkov, domnevam, da živijo te družine v slabih materialnih in stanovanjskih razmerah, ki v povezavi z drugimi dejavniki, kot so dezintegracija družine, njihova kulturna raven, neuskaljenost vzgojnih vzorcev, motnje v družinskih odnosih, alkoholizem, pomanjkanje družinske kontrole, prekinitev primarnih odnosov zaradi preselitve itd., vplivajo na odklonskost njihovih otrok.

4.2. Posebne značilnosti odklonskosti migrantov

Povečevanje števila tujcev običajno spremlja tudi povečevanje določene vrste kriminala kakor tudi nastajanje posebnih oblik. Nettler³⁴ meni, da migranti težijo k tistemu tipu kriminala, ki jim je znan glede na državo izvora. Če migranti določenih kriminalnih predispozicij niso prinesli že s seboj, potem te priložnosti ustvarjajo različni ekološki in gospodarski dejavniki³⁵. Pri prikazu posebnih značilnosti kriminalitete migrantov sem analiziral strukturo kaznivih dejanj po posameznih poglavjih Kazenskega zakonika Republike Slovenije. Pri tem prikazujem strukturo osumljencev premoženjskih in krvnih deliktov, deliktov zoper javni red in mir ter spolnih deliktov.

4.2.1. Osumljenci premoženjskih deliktov

TABELA 2: Osumljenci premoženjskih deliktov v letih 1991-1995

VRSTA KD	VRSTA DRŽ.	1991	1992	1993	1994	1995
TATVINA	TUJCI	1.174	930	934	908	588
	DVOJNI DRŽ.	1.098	2.157	2.201	2.341	1.813
	DRŽ. RS	10.653	13.732	10.026	9.288	7.385
ROP	TUJCI	31	34	20	25	33
	DVOJNI DRŽ.	29	73	71	66	137
	DRŽ. RS	217	231	185	260	221
ODVZEM MOTORNEGA VOZILA	TUJCI	84	14	57	52	64
	DVOJNI DRŽ.	51	70	112	123	132
	DRŽ. RS	595	623	520	560	448
GOLJUFIJA	TUJCI	275	240	247	379	311
	DVOJNI DRŽ.	181	275	269	432	295
	DRŽ. RS	2.203	3.642	3.483	3.756	3.500
IZSILJEVANJE	TUJCI	7	11	8	26	11
	DVOJNI DRŽ.	12	38	79	135	257
	DRŽ. RS	66	161	234	237	205
PRIKRIVANJE	TUJCI	36	58	63	93	60
	DVOJNI DRŽ.	97	238	205	318	175
	DRŽ. RS	583	1.041	904	934	601
POŠKODOVANJE TUJE STVARI	TUJCI	133	68	101	47	42
	DVOJNI DRŽ.	160	235	191	160	199
	DRŽ. RS	1.761	2.771	1.731	1.048	1.385
DRUGA KD	TUJCI	37	29	19	15	36
	DVOJNI DRŽ.	77	56	37	54	62
	DRŽ. RS	367	291	258	200	280
SKUPAJ	TUJCI	1.777	1.384	1.449	1.545	1.145
	DVOJNI DRŽ.	1.705	3.142	3.165	3.629	3.070
	DRŽ. RS	16.445	22.492	17.341	16.283	14.025

³⁴ Pole in Pogrebin, str. 57.

³⁵ Pečar, Migranti ... , str. 116.

Primerjava števila tujcev, dvojnih državljanov in državljanov Slovenije, osumljenih premoženjskih deliktov, kaže, da je bilo v obdobju 1991-1995 v vseh treh skupinah državljanov največ osumljenih premoženjskih deliktov. Primerjava po posameznih letih pa pokaže, da je v tem obdobju število osumlencev med dvojnimi državljani poraslo (za 80,1%), med tujci³⁶ in državljani Slovenije pa upadlo (med tujci za 35,6%, med državljani Slovenije pa za 14,7%). Med dvojnimi državljani, osumljenimi premoženjskih deliktov, je najbolj poraslo število osumljenih kaznivih dejanj izsiljevanja (za 2.041,7%), ropov (za 372,4%), prikrivanja (za 180,0%) in odvzemov motornega vozila (za 158,8%), med tujci se je povečalo število osumljenih kaznivih dejanj prikrivanja (za 66,7%), goljufij (za 13,1%) in ropov (za 6,4%), med državljani Slovenije pa število osumljenih kaznivih dejanj izsiljevanja (za 210,6%) in goljufij (za 3,1%).

Primerjava deležev med tujci, dvojnimi državljani in državljani Slovenije, osumljenimi premoženjskih deliktov, kaže, da je v proučevanem obdobju med tujci najbolj porasel delež osumljenih kaznivih dejanj goljufij (od 15,5% leta 1991 na 27,2% leta 1995) in prikrivanja (od 2% leta 1991 na 5,2% leta 1995), med dvojnimi državljani se je najbolj povečal delež osumljenih kaznivih dejanj izsiljevanj (od 0,5% leta 1991 na 8,4% leta 1995), ropov (od 1,7% leta 1991 na 4,5% leta 1995) in odvzemov motornega vozila (od 3,0% leta 1991 na 4,3% leta 1995), med državljani Slovenije pa delež osumljenih kaznivih dejanj goljufij (od 13,4% leta 1991 na 24,9% leta 1995).

4.2.2. Osumljenci krvnih deliktov

TABELA 3: Osumljenci krvnih deliktov v letih 1991-1995

VRSTA KD	VRSTA D.	1991	1992	1993	1994	1995
UMOR	TUJCI	10	9	10	6	10
	DVOJNI D.	8	8	8	13	13
	DRŽ. RS	65	84	54	68	67
TELESNA POŠKODBA	TUJCI	43	42	29	49	84
	DVOJNI D.	67	95	103	92	221
	DRŽ. RS	821	916	923	830	1328
SODELO. PRI PRE-TEPU IN...	TUJCI	33	36	70	48	38
	DVOJNI D.	84	127	161	149	102
	DRŽ. RS	791	899	961	782	442
DRUGA KD	TUJCI	1	-	1	3	3
	DVOJNI D.	1	-	3	4	2
	DRŽ. RS	11	14	12	30	17
SKUPAJ	TUJCI	87	87	110	106	135
	DVOJNI D.	160	230	275	258	338
	DRŽ. RS	1688	1913	1950	1710	1854

³⁶ Med tujci, osumljenimi premoženjske kriminalitete, je bilo v obdobju 1991-1995 največ državljanov BiH (35,4%), sledijo državljani Hrvaške (24,1%), ZRJ (18,9%) in drugih držav (14,6%), najmanj pa je bilo državljanov Makedonije (2,3%).

Podatki o osumljencih krvnih deliktov v letih 1991-1995 kažejo, da njihovo število narašča v vseh skupinah (med dvojnimi državljani za 111,3%, med tujci za 55,2%, med državljani Slovenije pa le za 9,8%). Prav tako je v vseh skupinah porasel delež teh osumlencev, in sicer med osumljenimi tujci³⁷ od 3,1% leta 1991 na 5,6% leta 1995, med osumljenimi dvojnimi državljani od 6,8% leta 1991 na 7,7% leta 1995, med državljani Slovenije pa od 7,5% leta 1991 na 8,3% leta 1995. Primerjava med posameznimi leti kaže, da v tem obdobju v vseh skupinah osumlencev raste število osumljenih kaznivih dejanj telesnih poškodb (lahka, huda in posebno huda), od leta 1993 pa upada število osumljenih kaznivih dejanj sodelovanja pri pretepu in ogrožanja z nevarnim orodjem pri pretepu. V proučevanem obdobju so bili tujci osumljeni 45 umorov oz. 8,6%, dvojni državljani pa 50 oz. 9,6% vseh umorov v Sloveniji.

4.2.3. Osumljenci deliktov zoper javni red in mir

TABELA 4: Osumljenci deliktov zoper javni red in mir v letih 1991-1995

VRSTA KD	VRSTA D.	1991	1992	1993	1994	1995
NASIL-NIŠTVO	TUJCI	4	22	24	28	12
	DVOJNI D.	42	55	64	82	63
	DRŽ. RS	412	559	440	433	220
NEDOVOLJ. PROIZ. IN PR. Z ORO.	TUJCI	23	12	7	7	56
	DVOJNI D.	4	16	12	8	24
	DRŽ. RS	43	62	72	48	216
PREPREČ. URAD. DEJ. URAD. OS.	TUJCI	22	18	20	15	21
	DVOJNI D.	24	18	31	35	28
	DRŽ. RS	196	216	272	282	246
PREP. PRE. CEZ DRŽ. M.	TUJCI	75	8	43	39	75
	DVOJNI D.	28	11	39	46	60
	DRŽ. RS	179	44	58	98	118
DRUGA KD	TUJCI	11	13	7	9	31
	DVOJNI D.	8	18	24	16	21
	DRŽ. RS	21	117	83	40	53
SKUPAJ	TUJCI	135	73	101	98	195
	DVOJNI D.	106	118	170	187	196
	DRŽ. RS	851	998	925	901	853

Podatki o osumljencih kaznivih dejanj zoper javni red in mir v letih 1991-1995 kažejo, da je njihovo število med tujci³⁸ in dvojnimi državljani poraslo (med tujci za 44,4%, med dvojnimi državljani pa za

³⁷ Med tujci, osumljenimi krvnih deliktov, je bilo v obdobju 1991-1995 največ državljanov BiH (48,4%), sledijo državljani ZRJ (25,1%), Hrvaške (15,6%), najmanj pa je bilo državljanov Makedonije (2,1%) in drugih držav (5,9%).

³⁸ Med tujci, osumljenimi deliktov zoper JRM, je bilo največ državljanov Hrvaške (29,9%), sledijo državljani BiH (25,7%), ZRJ (20,3%) in drugih držav (17,9%), najmanj pa je bilo državljanov Makedonije (2,0%). Za kaznivo dejanje nedovoljene proizvodnje in prometa z orožjem ali razstrelivimi snovmi so bili najpogostejše osumljeni državljani Hrvaške (57,1%) in drugih držav (21,0%), za kaznivo dejanje nasilništva pa državljani BiH (42,2%) in ZRJ (31,1%).

84,9%), med državljani Slovenije pa je ostalo približno enako (3,8%). Delež osumljenih tujcev se je v istem obdobju povečal od 2,3% leta 1991 na 8,0% leta 1995, dvojnih državljanov pa od 3,8% leta 1991 na 4,5% leta 1995. Med tujci, osumljenimi teh kaznivih dejanj, je v letu 1995 opazen skokovit porast števila osumljencev, ki je posledica povečanja števila osumljencev kaznivih dejanj prepovedanega prehoda čez državno mejo ter nedovoljene proizvodnje in prometa z orožjem ali razstrelivimi snovmi.³⁹ Med dvojnimi državljani, osumljenimi deliktov zoper JRM, je bilo največ osumljenih kaznivega dejanja nasilništva⁴⁰ (39,4%). V tem obdobju se je povečalo število osumljencev kaznivega dejanja prepovedanega prehoda čez državno mejo. Glede na podatke, da so v tem obdobju med ilegalnimi migranti na slovenskih mejah prevladovali državljani nekdanjih jugoslovanskih republik, pomeni, da so organizatorji ilegalnega doseljavanja tujcev in s tem povezanih kaznivih dejanj (tihotapljenja ljudi, ponarejanja dokumentov itd.) večinoma iz istih nacionalnih skupin.

4.2.4. Osumljenci spolnih deliktov

Med osumljenci spolnih deliktov je bilo v obdobju 1991-1995 89 tujcev oz. 8,0% in 129 dvojnih državljanov oz. 11,5% vseh osumljencev v Sloveniji. Število tujcev, osumljenih spolnih deliktov, je bilo v vseh letih približno enako, število dvojnih državljanov pa se je povečalo od 11 leta 1991 na 41 leta 1995 oz. za 272,7%. Med tujci in dvojnimi državljani je bilo največ osumljenih kaznivega dejanja posilstva, število dvojnih državljanov pa je bilo v primerjavi s številom osumljenih tujcev večje (za 44,9%). Med tujci je bilo največ državljanov BiH (39,3%), sledijo državljani ZRJ (22,5%), Hrvaške (13,5%) in drugih držav (11,2%), najmanj pa je bilo državljanov Makedonije (6,7%).

4.2.5. Osumljenci drugih deliktov

Tujci so bili v letih 1991-1995 pogosto osumljeni kaznivega dejanja ponarejanja listin. Število teh osumljencev se je v enakem obdobju povečalo od 261 leta 1991 na 592 leta 1995 oz. za 126%, njihov delež pa je porasel od 9,5% leta 1991 na 25% leta 1995. Med njimi je bilo največ državljanov BiH (36,4%) in ZRJ (34,4%), najmanj pa državljanov Hrvaške (12,7%) in drugih držav (11,3%).

³⁹ Prav tako se je povečalo število kršiteljev Zakona o orožju (za 77,4%), kar pomeni, da se je prekršek zaradi prisotnosti znakov kaznivega dejanja spremenil v kaznivo dejanje.

⁴⁰ V tem obdobju je poraslo tudi število kršiteljev javnega reda in miru (za več kot dvakrat oz. za 116,1%), njihov delež pa je porasel od 66,5% leta 1991 na 74,1% leta 1995.

Med osumljenimi tujci je bilo pogosto tudi kaznivo dejanje ponarejanja denarja (251 osumljencev). Za to kaznivo dejanje so bili največkrat osumljeni državljani drugih držav (29,5%), sledijo državljani BiH, Hrvaške in ZRJ (dobra petina), najmanj pa je bilo državljanov Makedonije (4,6%).

5. Sklepne ugotovitve in zaključek

Temeljne značilnosti odklonskosti proučevane populacije so:

1. Gibanje kriminalitete v Sloveniji kaže, da narašča število kaznivih dejanj, ki so jih bili osumljeni tujci in dvojni državljani, medtem ko med slovenskimi državljani to število upada. Pomeni, da se kriminalna vključenost migrantov, ki jo beleži policijska statistika, povečuje. Tudi pri dvojnih državljanih je obremenjenost s kriminaliteto višja od državljanov Slovenije. Število prekrškov slovenskih državljanov upada, pri tujcih in dvojnih državljanih pa je to število v zadnjih dveh letih sicer manjše, vendar stabilno.

2. Podatki o državljanstvu osumljenih tujcev kažejo, da je v letih 1991-1995 med njimi naraščalo število državljanov BiH, Makedonije in državljanov drugih držav (t.j. državljanov držav izven območja nekdanje Jugoslavije), upadalo pa število državljanov ZRJ in Hrvaške. Podobna ugotovitev velja tudi za tuje kršitelje predpisov. Tako je kriminaliteta tujcev pri nas predvsem posledica migrantov, ki prihajajo iz držav, nastalih na območju nekdanje Jugoslavije.

3. Po občinah so deleži tujcev, osumljenih kaznivih dejanj, najvišji v obmejnih občinah, posebno na meji s Hrvaško in Italijo, deleži dvojnih državljanov pa v večjih industrijskih, rudarskih in turističnih središčih, to je v krajih, kamor je bilo usmerjeno priseljevanje imigrantov v preteklosti.

4. V proučevanem obdobju so bili tujci in dvojni državljani pogostejše kot državljani Slovenije osumljeni kaznivih dejanj, storjenih v skupini. Delež teh osumljencev je med tujci in dvojnimi državljani porasel, med državljani Slovenije pa upadel. Med tujci in dvojnimi državljani, ki kršijo predpise, se povečuje delež tistih, ki to storijo v paru ali skupini.

5. V proučevanem obdobju med tujkami in državljankami Slovenije narašča delež osumljenk in kršiteljic, med dvojnimi državljankami pa narašča delež kršiteljic in upada delež osumljenk.

6. Med osumljenimi tujci in državljani Slovenije jih je največ starejših od 28 let, med osumljenimi dvojnimi državljani pa izstopajo mladoletni osumljenci. Primerjava po posameznih letih pokaže, da je v letih 1991-1995 med osumljenimi dvojnimi državljani najbolj poraslo prav število mladoletnih osumljencev in osumljencev, starih od 18-21 let, med tujci in državljani Slovenije pa število osumljencev, starejših od 28 let. Med dvojnimi državljani narašča tudi število mladoletnih kršiteljev in

kršiteljev, starih od 18-21 let, med tujci in državljani Slovenije pa število kršiteljev, starejših od 28 let.

7.V letih 1991-1995 v vseh skupinah državljanov upada število osumljencev z nepopolno osnovno šolo, narašča pa število osumljencev s PKV izobrazbo. Med tujci in državljani Slovenije narašča tudi število osumljencev z osnovnošolsko izobrazbo.

8.V vseh treh skupinah je največ osumljencev nezaposlenih, njihov delež v obravnavanem obdobju narašča. Druga najpogostejša kategorija osumljencev so zaposleni, vendar pa njihov delež od leta 1991 v vseh skupinah upada. Med osumljenci izstopajo le višji deleži nezaposlenih dvojnih državljanov, med katerimi je večina mlajša od 22 let.

9.V obdobju 1991-1995 je v vseh skupinah največ osumljencev samskih, vendar je njihov delež v istem obdobju med dvojnimi državljani porasel, med državljani Slovenije je vsa leta približno enak, med tujci pa je upadel.

10.V proučevanem obdobju je bilo v vseh skupinah največ osumljenih premoženjskih deliktov (73,6% med dvojnimi državljani, 67,5% med državljani Slovenije, 62% pa med tujci), njihovo število je v tem obdobju poraslo med dvojnimi državljani, med tujci in državljani Slovenije pa upadlo. Tujci so bili pogostejše kot dvojni državljani in državljani Slovenije osumljeni kaznivih dejanj zoper pravni promet (ponarejanje listin) in kaznivih dejanj zoper javni red in mir, dvojni državljani so bili pogostejše kot tujci osumljeni spolnih deliktov, državljani Slovenije pa so bili pogostejše kot dvojni državljani in tujci osumljeni krvnih deliktov in kaznivih dejanj zoper gospodarstvo.

11.Struktura tujcev, osumljenih posameznih skupin kaznivih dejanj, kaže, da v vseh skupinah kaznivih dejanj prevladujejo državljani BiH razen pri kaznivih dejanjih zoper javni red in mir (največ državljanov Hrvaške) ter kaznivem dejanju ponarejanja denarja (največ državljanov držav izven območja nekdanje Jugoslavije).

Na podlagi prikazanih podatkov ugotavljam, da od leta 1992 število osumljencev med migranti (tujci in dvojnimi državljani) narašča, med državljani Slovenije pa upada. Prav tako se v proučevanem obdobju spreminja struktura kaznivih dejanj, katerih storitve so bili osumljeni migranti. V obeh skupinah migrantov se povečuje število osumljenih kaznivih dejanj zoper življenje in telo (predvsem telesnih poškodb), zoper javni red in mir (predvsem prepovedan prehod čez državno mejo, nedovoljena proizvodnja in promet z orožjem ali razstrelivimi snovmi, nasilništvo) in težjih premoženjskih deliktov (ropi, odvzem motornega vozila). Med tujci narašča še število osumljenih kaznivih dejanj ponarejanja listin, med dvojnimi državljani pa število osumljenih spolnih deliktov. Na podlagi dosedanjega gibanja kaznivih dejanj, katerih storitve so bili osumljeni migranti, menim, da v prihodnosti njihovo število

ne bo skokoviteje naraščalo. Spreminjala pa se bo struktura kaznivih dejanj, saj bo naraščalo predvsem število težjih oblik. Med tujci se bo povečevalo število kaznivih dejanj, povezanih z orožjem, ilegalnimi prehodi državne meje, ponarejanjem listin in denarja, goljufijami ter tatvinami avtomobilov, med dvojnimi državljani pa predvidevam naraščanje števila ropov, tatvin avtomobilov, izsiljevanj, telesnih poškodb, nasilništva in spolnih deliktov.

Starostna struktura osumljenih migrantov kaže, da je bilo v proučevanem obdobju med osumljenimi tujci največ starejših od 28 let, med osumljenimi dvojnimi državljani pa mladotnikov. Med tujci se je v letih 1991-1995 najbolj povečal delež osumljencev, starejših od 28 let, med dvojnimi državljani pa se je v istem obdobju najbolj povečal delež mladotnikov. Primerjava deležev med vsemi tremi skupinami osumljencev po posameznih starostnih kategorijah prav tako kaže, da je bil delež osumljenih mladotnikov najvišji med dvojnimi državljani, delež osumljencev, starejših od 28 let, pa med tujci. Ti podatki nakazujejo, da bo pomenila največjo nevarnost za razvoj kriminalitete v prihodnosti druga generacija migrantov, ki je zaradi nizke stopnje izobrazbe, nizkega družbenega položaja, kulture staršev in nesprejemanja okolja zapostavljena in odrinjena. Brez profesionalne in ekonomske perspektive se bodo odzivali občutljiveje in agresivno, kar jih lahko zelo hitro pripelje do asocialnega in kriminalnega vedenja in jih še bolj utrdi na obrobju družbe.

Zaradi geopolitičnega položaja Slovenije na robu Balkana in s tem povezanega položaja kot migrantske države ocenjujem, da bo (ne)odklonskost migrantov v prihodnje odvisna tudi od uspešnega prestrukturiranja in gospodarske rasti in ne nazadnje od stopnje njihove vključenosti oziroma integriranosti v slovensko družbo.

Slovenija leži takorekoč na robu balkanskega bojišča, kjer so se do nedavnega pred očmi svetovne javnosti dogajali najbolj grozljivi zločini zoper človeško življenje in dostojanstvo. Sklenitev Daytonskega sporazuma ne bo vplivala samo na obnovljene komunikacije in prometne povezave, ampak tudi na migracije delovne sile iz republik nekdanje Jugoslavije. Izvajanje Schengenskega sporazuma bo za tovrstne migrante pomenilo zaprtje izhoda na Zahod, zaradi česar bo Slovenija postala 'tamponsko' območje za migracije. Zaradi vmesnega in tranzitnega položaja države ter velikega števila imigrantov iz nekdanje Jugoslavije se bo tudi v prihodnosti srečevala s problemi nezaželenih imigrantov, ki bodo ostali v državi, čeprav so bili namenjeni na Zahod. Z umirjanjem razmer na bojiščih nekdanje Jugoslavije in s tem večje prehodnosti teh območij, bodo ponovno oživele t.i. balkanske poti, z njimi pa tudi tihotapljenje ljudi, mamil in orožja. Povečalo se bo število kaznivih dejanj, značilnih za organizirano kriminaliteto (neupravičena proizvodnja in promet z

mamili, posredovanje pri prostituciji, prepovedan prehod čez državno mejo, nedovoljena proizvodnja in promet z orožjem ali razstrelilnimi snovmi, ponarejanje denarja in listin, ropi ter tatvine avtomobilov).

Prestrukturiranje gospodarstva povečuje število brezposelnih in marginalnih slojev. To stopnjuje tekmovanje za prosta delovna mesta, pri čemer si avtohtono prebivalstvo prizadeva zavarovati pridobljene statusne pred tekmovalnostjo imigrantov tudi z njihovo diskriminacijo. Prehodno obdobje, v katerem živimo, je čas socialne negotovosti, ki spodbuja iskanje zavetja v etničnosti in močni nacionalni državi, razširja pa tudi pojave etnične nestrpnosti in iskanja 'grešnih kozlov' pri drugih etničnihostih. Pričakujemo lahko, da bodo odklonskost imigrantov povzročali tudi dejavniki, na primer: pomanjkanje stanovanj, neenakomerna porazdelitev dobrin, želja po dobrinah, morebitna razredna, kulturna, narodnostna in druga nasprotja, nezadovoljstvo z delovnimi in življenjskimi razmerami ter nesprijemanje in nerazumevanje tujih delavcev.

Ne nazadnje, je Slovenija del nekdanje Jugoslavije, tukaj prebivajo številni imigranti iz drugih delov

nekdanje Jugoslavije. Med njimi ima večina drugačne kulturne značilnosti kot avtohtono prebivalstvo, posebno pa izstopajo pripadniki islamske religije, deloma tudi pripadniki pravoslavne vere. Nanje delujejo procesi nasprotovanj (predsodki, stereotipi), številni konflikti, procesi diskriminacij in segregacij ter drugi razločevalni procesi, vključno s prisilnimi asimilacijami. Zapletene in odprte so dileme, ki zadevajo vključevanje trajnih imigrantov v slovensko družbo. Zapletenost in nedorečenost teh dilem pogojujejo majhnost slovenskega prostora, zapoznelost modernizacije, politični konflikti, ki se kažejo v medetničnih odnosih po razpadu Jugoslavije, poznem nastanku nacionalne države, v močnem mobilizacijskem nacionalizmu in etnocentričnem skrajnem nacionalizmu ter v anomalijah in kriznih razmerah v obdobju tranzicije. Od načinov reševanja dilem o integraciji trajnejših imigrantov pa so v veliki meri odvisni izbruhi razločevalnih procesov med domačini in imigranti oziroma njihovo omejevanje in transformiranje v združevalne procese. Na splošno rečeno, je kriminalno obnašanje bolj verjetno med tistimi posamezniki, ki so slabše vključeni v družbeno mrežo.

LITERATURA:

1. Albrecht H. J.: Ethnic Minorities, Culture Conflicts and Crime. *Crime, Law and Social Change*, 24 (1995) 1, s. 19-36.
2. Bernik I.: Migracijski tokovi v Evropi po razpadu socializma, Iz zapuščine Petra Klinarja (1934-1994), *Teorija in praksa*, 33 (1996) 1, s. 112-118.
3. Brinc F.: Teorije o vzrokih kriminalitete. *Penološki bilten*, 1(1989) s. 54-63.
4. Castles S.: *Here for Good. Western Europe's New Ethnic Minorities*. London & Sydney, Pluto Press, 1987.
5. Conklin, J. E.: *Criminology*. Boston, 1995.
6. Dormann U.: Gasterbajtar - kriminalitet i životne prilike. *Izbor*, 15 (1975) 3, s. 276-288.
7. Gosar A.: Socialno-geografske značilnosti Slovenije in pogled v prihodnost, V: Rus V. (ur.): *Slovenija po letu 1995: razmišljanja o prihodnosti*. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, 1995, s. 44-66.
8. Heidenson F., Farrell M.: *Crime in Europe*. London, Routledge, 1991.
9. Horvatić Ž.: *Elementarna kriminologija*. Rijeka, Liburnija, Školska knjiga, 1981.
10. ISPAC International Scientific and Professional Advisory Council of the United Nations Crime Prevention and Criminal Justice Programme: *Migration & Crime*. Egypt 1995.
11. Junger M.: *Ethnic Minorities and Crime, Viles Journees Internationales de Criminologie Juvenile*. The Hague, Research and Documentation Centre, 1989.
12. *Kazenski zakonik Republike Slovenije*. Uradni list Republike Slovenije, št. 63/94.
13. Killias M.: *Criminality among Second Generation Immigrants in Western Europe*. The Hague, Research and Documentation Center, 1989.
14. Klinar P.: *Mednarodne migracije*. Ljubljana, Fakulteta za sociologijo, politologijo in novinarstvo, 1975.
15. Klinar P.: *Mednarodne migracije v kriznih razmerah*. Maribor, Obzorja, 1985.
16. Klinar P.: *Razmerja med razredi, sloji ter etničnimi skupinami z vidika družbene mobilnosti in migracij*. Ljubljana, Fakulteta za sociologijo, novinarstvo in politologijo, 1987.
17. Klinar P.: O nacionalni identiteti in etnonacionalizmi. *Teorija in praksa*, 31 (1994) 5-6, s. 421-437.

18. Maier Katkin D., Stemmler S., Stratesky P.: Immigration and the Emergence of Right-Wing Violence in Unified Germany. *Crime, Law and Social Change*. 24 (1995) 1, s. 1-19.
19. Milutinović M.: *Kriminologija*. Beograd, Savremena administracija, 1981.
20. Mlinar Z.: Kdo danes še potrebuje državne meje. *Teorija in praksa*, Ljubljana, 31 (1994) 9 -10, s. 814- 825.
21. Pečar J.: Kriminološki pogledi na migracije. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 31 (1980) 2, s. 114-123.
22. Pečar J.: Migranti kot storilci in žrtve (kaznivih dejanj). *Teorija in praksa*, 18 (1981) 1, s. 111-125.
23. Pečar J.: *Formalno nadzorstvo: kriminološki in kriminalnopolitični pogledi*. Ljubljana, Delavska Enotnost, 1988.
24. Pečar J.: *Neformalno nadzorstvo*. Radovljica, Didakta, 1991.
25. Pfeiffer C.: *Kriminalität Junger Menschen im Vereinigten Deutschland, Eine Analyse auf Basis der Polizeilichen Kriminalstatistik 1984-1994*. Hannover, Kriminologisches Forschungsinstitut Niedersachsen, 1995.
26. Pole E. D., Pogrebin M. R.: Crime and Law Enforcement Policy in the Korean American Community. *Police Studies*. 13 (1990) 2, s. 57-66.
27. Reid S. T.: *Crime and Criminology*. Harcourt Brace, Orlando, 1994.
28. Rudnick G.: Kriminal stranaca u Saveznoj republici Nemačkoj. *Izbor*, 29 (1989) 2, s. 210-216.
29. Singer M.: *Kriminologija*. Zagreb, Globus, 1994.
30. Toš N.: Sence šovinizma v nacionalni samozavesti Slovencev, V: Toš N. (ur.): *Dozorevanje slovenske samozavesti: Dokumenti SJM*. Ljubljana, 1995, FDV-IDV, s. 130-140.
31. Traulsen M.: Differenzieren Statt Diskriminieren, Ausländergruppen und ihre Kriminalität. *Kriminalistik*, 10 (1991), s. 627-632.

Deviance of migrants in Slovenia

Bojan Trnovšek, M.A. in Sociology, Senior Counselor, Administration for Internal Affairs, Ministry of Interior of the Republic of Slovenia, Sector for Public Order, Beethovnova 3, 1000, Ljubljana, Slovenia

Slovenia represents for the East-European and Afro-American migrants above all a transit country, while for migrants from the crisis areas of the former Yugoslavia a target, immigration country. Moreover, Slovenia is a part of ex-Yugoslavia, that is a country in which reside numerous immigrants from the other parts of the former Yugoslavia, who have different cultural characteristics than indigenous residents. For this reason, an increasing ethnical distance towards migrants has been arising, as well as feelings of xenophobia, ethnocentric nationalism and chauvinism. In the years 1991 -1995 a number of criminal offences committed by suspected migrants (foreigners and citizens with dual citizenship) increased and among them, a portion of criminal offences committed in a group. Foreigners were more often than citizens with dual citizenship and citizens of Slovenia suspected of criminal offences against legal transactions and criminal offences against public order and peace, citizens with dual citizenship more frequently of property and sex offences and citizens of Slovenia more often suspected of homicides, assaults and economic offences. Among the suspected foreigners and citizens of Slovenia, most of the suspects were 28 years old and more, while among the suspected citizens with dual citizenship most of them were juveniles, whose number has been in this period on the increase, which means that the second generation of migrants presents in the future the most serious threat for the development of crime.

Key words: migrations, migrants, deviance, crime, offender statistics, foreigners, immigrants, citizens of Slovenia, comparison, Slovenia

UDC 314. 74-051 + 343.3/7